

Εργασίαν Αναλογισμῶν.

ΑΡΙΘ. ΤΕΥΧΟΥΣ 38

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1928

ΓΕΝΙΚΗ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ἐκδίδεται κατὰ μῆνα
τῇ συνδρομῇ τοῦ Γενικοῦ
Ἐπιτελείου τοῦ Στρατοῦ.

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ Ι. Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

262 - ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ - 262

1928.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑΤΟΛ. ΘΡΑΚΗΣ^(α)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

α) Βραχεΐά τις ιστορική διασκόπησις τῆς Θράκης.

Λόγω τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως ἡ Θράκη κατὰ πάσας τὰς ἱστορικὰς περιόδους ἔοχε σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς ἐν γένει κυριαρχίας καὶ ἐπιρροῆς ἔντε τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ, τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ καὶ τῇ Ἀνατολικῇ καθ' ὅλου Μεσογείῳ θαλάσῃ, καὶ συνεπῶς ἐπὶ τῆς τύχης τῶν λαῶν τῶν εἰρημένων χωρῶν.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἀνευρίσκομεν τοὺς Ἕλληνας Ἀργοναύτας, οἵτινες ἐπιχειροῦσιν ὑπερπόντιον ἐκστρατείαν, ἀφ' οὗ διήλθον τὸν πορθμὸν τῆς Ἑλλης καὶ διέπλευσαν, ἐν μέσῳ τῶν Συμπληγάδων πετρῶν, τὸν Βόσπορον, πρὸς κατ' ἄκτῃσιν τοῦ χρυσομάλλου δέρετος τῆς Κολχίδος. Ἀνέφξαν οὕτως οἱ τρομεροὶ ἐκεῖνοι θαλασσοπόροι νέας ὑγρὰς κελεύθους πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ πλουτισμὸν τῆς χώρας. Τὸν ἐπικίνδυνον, ἀλλὰ πλουτοφόρον ἐκεῖνον πλοῦν ἐπιχειροῦσιν οἱ Ἕλληνες, μέσῳ τῶν Στενῶν καὶ τῶν παραλίῳν τῆς Προποντίδος, πρὸς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐπὶ τῶν παραλίῳν τῆς Προποντίδος, γνωρίμων καταστάσεων

(α) Ἐκ τῶν εἰς τὴν Σχολὴν Πολέμου γενομένων ὑπὸ Ν. Κ. Σπυροπούλου, Σ)χου Ἰππικοῦ, διαλέξεων κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1925—1926 καὶ 1926—1927.

σὺν τῷ χρόνῳ, ἰδρύνονται βραδύτερον διάφοροι ἀποικίαι ἑλληνικαί, ἐν αἷς καὶ ἡ τῶν Μεγαρέων ὑπὸ τὸν Βύζαντα, οἷτινες ἔκτισαν τὸ Βυζάντιον ἐν ἔτει 657 π. Χ. Οὕτως διὰ τῶν πολυαρίθμων διαφόρων ἰδρυθεῖσων ἀποικιῶν ἔντε τῇ βορείᾳ καὶ τῇ νοτίᾳ παραλίᾳ τῆς Προποντίδος, καὶ τῇ χερσονήσῳ τῆς Καλλιπόλεως, προσέλαβεν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Θράκη. Πυκναὶ ἦσαν ἡ ἐπικοινωνία καὶ αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Θρακῶν. Αὕτη ἡ μήτηρ τοῦ Θεμιστοκλέους Ἀβρότονον ἦτο θραῖσσα.

Οἱ Πέρσαι ἐπεκτείναντες τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν μέχρι τῶν παραλίων τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου διεπεραιώθησαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ εἰς τὴν Θράκην, ἣν κατέκτησαν, προελάσαντες δ' εἰτα ἐπεχείρησαν δύο ἐκστρατείας: α) πρὸς βορρᾶν κατὰ τῶν Σκυθῶν, πέτρα τοῦ Προύθου, ὁπότε μετέσχε τῆς ἐπιχειρήσεως ἐκείνης καὶ ὁ Μιλτιάδης, ὁ Ἀθηναῖος· καὶ β) πρὸς νότον κατὰ τῶν Ἑλλήνων.—ἀμφοτέρως ἀποτυχούσας.

Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Φίλιππον καὶ εἰτα ὑπὸ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, μόνον ἀφ' οὗ κατέλυσαν τὴν ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης κυριαρχίαν τῶν Περσῶν καὶ στερεωθέντες ἐν Θράκῃ, ἐπιχειροῦσι μακρὰν, ἀλλ' ἐνδοξὸν ἐκστρατείαν εἰς Ἀσίαν, καταλύουσι τὸ ἰσχυρότατον ἐκεῖνο περσικὸν κράτος μετὰ τὰς νίκας, αἷς ἦσαν παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, ἐν Ἰσθμῷ τῆς Κιλικίας καὶ εἰς τὰ Ἄρβηλα τῆς πεδιάδος τῶν Γαυγαμήλων τῆς Μεσοποταμίας, καὶ ἰδρύνουσι κράτος ἴδιον ἰσχυρότατον. Τὸ κράτος ἐκεῖνο ἐπέπρωτο, ὡς γνωστόν, διὰ τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατηλάτου, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἀθανάτου ἐκείνου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, περιελθὼν βραδύτερον ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ν' ἀποβῇ τὸ καλλίτερον μέσον ἐξαπλώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, τῆς ἡμερώσεως τῶν ἡθῶν, τοῦ ἐκπολισμοῦ, καὶ τῆς ἐπὶ νέων ὁλως βάσεων κοινωνικῆς ἐν γένει ἀναπλάσεως τῶν λαῶν ἐν γένει.

Τὴν θαυμασίαν στρατηγικὴν τῆς Θράκης ἀξίαν διακρίνας ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ, ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν (325—331 μ. Χ.) εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου, ὀρίσας αὐτὴν ὡς πρωτεύουσαν τοῦ ἀπεράντου ῥωμαϊκοῦ κράτους, προτιμήσας τὸ Βυζάντιον τῆς Νικομηδείας καὶ τῆς Σαρδικῆς (Σόφιας ἢ Τριαδίτσης), διότι ἡ Κωνσταντινούπολις (Βυζάντιον) ἔκειτο ἐν ἀρμόδιᾳ

τάτη θέσει, ὅπως ἐκεῖθεν διοικῆται εὐχερέστερον τὸ ἐπὶ τριῶν ἡπείρων ἐκτεινόμενον ῥωμαϊκὸν τότε κράτος.

Ἐκ τούτου ἡ Θράκη προσέλαβε πλεοντάμάλιστα ἀξιόλογον σημασίαν, ὡς περιλαμβάνουσα τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἐν ἀρχῇ, βαθμηδὸν δὲ κατατάντος ὁλοσχερῶς ἑλληνικοῦ βυζαντιακοῦ κράτους.

Ἐπὶ χιλιετηρίδα καὶ πλεόν ἡ χώρα αὕτη, ἡ Θράκη, συνεκέντρων τὴν προσοχὴν σύμπαντος τοῦ κόσμου, διότι περιελάμβανε καὶ γεωγραφικὴν ἐν γένει θέσιν σπουδαίαν ὅτε κειμένη μεταξὺ Ἀσίας, Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ μᾶλλον πεπολιτισμένου κράτους τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, τοῦ Βυζαντινοῦ καλουμένου, ἥτοι τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον, καταλυθείσης τῆς ἑλληνικῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1453 ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐξηκολούθησαν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Θράκη, κερτιμέναι οἷαν καὶ πρότερον ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα, ἐπαυξηθείσης μάλιστα ὥς ἐκ τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἀνεπτύχθη ἤδη διὰ τὴν Προποντίδα καὶ τὰ παρ' αὐτὴν Στενὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

β) Σύντομος ἐξέτασις τοῦ νῦν πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπετελεῖτο κυρίως, ἐκ Μουσουλμάνων, καὶ Ἑλλήνων, ἔτι δὲ καὶ ἐκ Βουλγάρων, Ἀρμενίων Ἰσραηλιτῶν, καὶ ἐκ πληθυσμοῦ διαφόρων ἄλλων ἐθνικοτήτων.

Πρόσρχετο δὲ πληθυσμὸς οὗτος ἐκ διαφόρων λαῶν, οἵτινες εἶχον ἐκτελέσῃ ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς πρωτευούσης τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὧν λείψανα εἶχον παραμείνῃ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔξω τῶν ἀναστασιανῶν τειχῶν, ἀφομοιωθέντα πρὸς τοὺς γηγενεῖς Ἑλληνας Θράκας, οἵτινες συνίσταν, πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτίσεως, τὸ ἐπικρατοῦν στοιχεῖον.

Γεωργικὸς καὶ κτηνοτροφικὸς ὁ πληθυσμὸς οὗτος, καλλιεργῶν

τὰ ἐξαίρετα καὶ ἔφορα ὁμαλὰ πρηνῇ τῶν ἀπεράντων γαιῶδων λοφοσειρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ διατρέφων, ἐν μεγάλῃ δαψιλείᾳ, κτήνη παντοῖα, ἐπλούτει, εὐημέρει καὶ ἦτο πράγματι εὐτυχής.

Ἀλλὰ συνεπεία τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης (23 Ἰουλίου 1923), ἅπας ὁ ἑλληνικὸς καὶ ἀρμενικὸς πληθυσμὸς τῆς χώρας, πλὴν τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξηναγκάσθη ὥς γνωστόν, ἀφ' οὗ ἐγκατέλιπε τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνταλλαγεῖς μὲ τὸν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι μουσουλμανικὸν πληθυσμόν.

Ἦδη δὲ κατὰ μέγιστην πλειονότητα ἡ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶνε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μουσουλμανική. Μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέμειναν νῦν Ἕλληνες, ἐν περιορισμένῳ πάντοτε ἀριθμῷ, ὥς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν ἐθνικοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

1. Ὁρεογραφία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην συνιστᾷ ἡ Ἀκὼς τοῦ κάτω Ἑβρου (Μαρίτσας) χώρα μέχρι τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Προποντίδος, ἥτοι ἡ χερσόνησος ἡ περιβλεχόμενη ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου καὶ ἣτις περιλαμβάνει:

- τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑργίνης
- τὴν χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως
- τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως
- τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Τοῦντζα
- καὶ τὴν Ἀκὼς τοῦ κάτω Ἑβρου χώραν.

Α'. Ἡ κοιλάς τοῦ Ἑργίνης περιορίζεται:

α') Ἀπὸ μὲν τῶν ΒΑκῶν, καὶ ἀπ' Ἀῶν ὑπὸ μιᾶς ὀροσειρᾶς γνωστῆς ὑπὸ τὰ ὀνόματα:

Δεμίρ Καπού (748)

Κουτσοῦκ Μαγιά (800)

Μπουγιούκ Μαγιά (1035)

Καρᾶ Τεπέ (484)

Σιτράντζα (242)

καὶ τῆς ὁποίας ὁρεινῆς ἀλύσεως ἡ κορυφογραμμὴ κατὰ μέγα μέρος διήκει σχεδὸν παραλλήλως καὶ κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἔχει αὕτη μῆκος περίπου 175 χλμ. ἀπὸ τοῦ ὁρεινοῦ κόμβου Δεμίρ Καπού (748). κειμένου Β. τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, μέχρι τῶν ὑψωμάτων Β. τῆς Σηλυβρίας, καὶ διαχωρίζει τὰ ὕδατα, τὰ ἀμέσως πρὸς τὸν Εὐξείνου Πόντον, τὸν Βόσπορον καὶ τὴν Προποντίδα χυνόμενα, ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἃ ὑποδέχεται ὁ Ἑργίνης.

Ἡ ἄλυσις τῶν ὁρέων τούτων ἀποτελεῖ νοτίαν συνέχειαν τῆς ἀνατολικῶς τῆς κοιλάδος τοῦ Τούντζα, ἀπὸ Β. πρὸς Ν. διηκούσης βουνοσειρᾶς τοῦ Σιτράντζα πλάνινα, ἥτις ἀποσπᾶται πρὸς Ν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς Δεμίρ Καπού (1079) τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἴμου.

β) Ἀπὸ δὲ τοῦ Νου, ὑπὸ βουνοσειρᾶς συνεχοῦς, ἡ ὁποία διήκει παραλλήλως καὶ κατὰ μῆκος τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ εἶνε γνωστὴ ὡς ἑξῆς:

Μπουγιούκ—Χάν (242)

Ὑψώματα Βω; τῆς Ῥαιδεστοῦ (278, 253)

Τεκφύρ—δᾶγ (Μπουκατσάκ δᾶγ) [923]

Κουροῦ—δᾶγ (671)

μέχρι τῶν δυτικῶς τῆς Αἴνου ὑψωμάτων.

Ἔχει μῆκος περίπου 210 χλμ. ἡ ὁρεινὴ αὕτη γραμμὴ (ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι τῆς Αἴνου), διαχωρίζει τὰ πρὸς τὸν Ἑργίνην, πρὸς Β, ὅσοντα ὕδατα, ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἃ ὑποδέχονται ἡ Προποντίς καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, πρὸς Ν, καὶ ἔχει εὖρος περίπου 10—20 χλμ.

Β) Ἀπὸ τῆς Σιτράντζας (242) νοτίως τῆς πόλεως Σιτράντζας, ἀποσπᾶται με διευθύνσιν σχεδὸν πρὸς δυσμὰς, ἀντέρεισμα, ἀπολήγον εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Πέραν καὶ τοῦ Γαλατᾶ καὶ εἰς τὴν τριγωνικὴν χερσόνησον, ἐφ' ἧς εἶνε ἐκτισμένη ἡ Κωνσταντινούπολις, καὶ σχηματίζον τὴν καλουμένην Χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Γ) Ἀπὸ τοῦ Τεκφύρ—δᾶγ ἀποσπᾶται πρὸς τὰ ΝΔ καὶ λίαν ἐπι-

μήκης ἀντηρὶς, ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἄκρωτήριον τῆς Ἑλλης (Σέδ·ἔλ·Μπάχε) καὶ σχηματίζουσα τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως.

Δ) Ἀπὸ τῶν ΒΔκῶν καὶ ἀπὸ Β, τέλοςπεριορίζεται τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης: 1) ὑπὸ ἀλύσεως βουνώδους, ἣτις ἀπὸ τοῦ ὄρεογραφικοῦ κόμβου Δεμίρ Καποῦ (748), τοῦ κειμένου Β. τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν, ἀποσπώμενη, διευθύνεται πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Τούντζα (παρὰ τὸ Κωνσταντινοβον) καὶ 2) ὑπὸ τοῦ ὄρεινου ὄγκου Σακάρ πλάνινα (634) παρεντεθειμένου μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἐβρου καὶ Τούντζα καὶ κειμένου Β. τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐπὶ τούτοις παρατηροῦμεν ὅτι ἀντηρίδες διάφοροι ἐκπέμπονται ἀπὸ τε τῆς βουνώδους ἀλύσεως: Δεμίρ Καποῦ (748)—Κουτσούκ Μαγιᾶ (800)—Μπουγιούκ Μαγιᾶ (1035)—Καρά Τεπέ—Στράντζα καὶ ἀπὸ τῆς βουνουσειρᾶς: Τεκφὺρ δάγ—Κουρσὺ δάγ, διευθυνόμεναι καθέως πρὸς τὴν βαθεῖαν γραμμὴν τοῦ Ἐργίνη, συνιστῶσαι οὕτως φυσικὰς γραμμὰς ἀντιστάσεως ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἐργίνη διὰ στρατὸν, ὅστις ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἢ ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Θράκης προτίθεται νὰ χωρήσῃ πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀκόμη παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ὄρεινός ὄγκος περὶ τὸ Δεμίρ Καποῦ (748), Β. τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν, ἀποτελεῖ ὄρεογραφικὸν κόμβον, ἀφ' οὗ προκύπτουσιν αἱ κοιλάδες:

— Τῆς Βελίκας, ἐκβαλλούσης εἰς τὸν κόλπον τῆς Αἰνειαῶδος.

— Τῆς Ρισβάγιας, ἐκβαλλούσης παρὰ τὸν ὄρμον τοῦ Ἀγίου Στεφάνου.

— Τοῦ Τακιζκάρ, διευθυνομένου πρὸς τὰ ΒΔκὰ καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν Μάνδραν τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου.

— Τοῦ Πόποβο ριέκα, διευθυνομένου πρὸς τὰ ΒΔκὰ καὶ συμβάλλοντος τῷ Τούντζα, παρὰ τὸ Πόποβον.

— τοῦ Μπουγιούκ Τεκέ·ντερè } διευθυνομένων πρὸς Ν. καὶ συμ-
καὶ τοῦ Μπαμπᾶ Ἑσκί ντερεσί } βαλλόντων τῷ Ἐργίνη.

Ἐπομένως εἶνε ἐντεῦθεν προφανὴς ἡ στρατιωτικὴ σπουδαιότης καὶ ἀξία τοῦ περὶ τὸν ὄρεογραφικὸν εἰρημένον κόμβον τοῦ Δεμίρ Καποῦ (748), Β. τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν, χώρου τούτου, δεδομένου ὅτι κατὰ μῆκος τῶν ὀρηκῶν κοιλάδων βαίνουσιν ὡς εἶνε φυσικόν

ὁδεύσεις, ὧν ἡ διεύθυνσις συγκλίνει πρὸς τὸ στρατηγικὸν τοῦτο σημείον.

2. Ὑδατογραφία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Α'—Τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην συνιστᾷ, ὡς εἵπομεν, κυρίως, ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνῃ, ὅστις εἶνε παραπόταμος τοῦ Ἐβρου, (Μαρίτσης), ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὀχθῆς, καὶ πηγάζων ἀπὸ τῆς κορυφῆς «Καῤ᾽ Τεπεῖ» (484) τῆς Στράντζας διευθύνεται κατὰ πρῶτον πρὸς τὰ ΝΔ. ἐπὶ μήκους 30 χλμ. περίπου, εἶτα δὲ στρέφεται γενικῶς πρὸς Δ., ἐπὶ μήκους 120 χλμ. περίπου, σχεδὸν καθέτως πρὸς τὸ ἐν τῇ κάτω κοιλάδι ῥεῖθρον τοῦ Ἐβρου, ὅπως δὲ τοῦ Οὐζοῦν Κιοπροῦ (Μακρᾶς Γεφύρας) κάμπτεται πρὸς τὰ ΝΔ. αὐτὴ καὶ μετὰ ῥοὺν 50 χλμ. περίπου κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην συμβάλλει τῷ Ἐβρῳ (ὅπως τῶν Κυψάλων).

Ἐπομένως ἔχει συνολικὸν μήκος ὁ ποταμὸς οὗτος 200 περίπου χλμ. πλάτος περὶ τὰ 40-50 μ., βάθος ὕδατος 1 μ.-1.50 μ., ταχύτητα ῥεύματος 0.50 μ. περίπου κατὰ 1', καὶ τὰ ἄνω χεῖλη τῶν ὀχθῶν ὑπὲρ τὴν συνήθη στάθμην τοῦ ὕδατος περὶ τὰ 1-2 μ. Εἰς τὸν χώρον περὶ τὴν Τυρολόην, τὸ Μουρατλὴ καὶ τὸ Παυλούκιοι τὰ πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὀχθὴν ὑψώματα ὑπερβαίνει δεσπόζοντα τῆς πρὸς τὴν δεξιὰν ὀχθὴν ἑδαφικῆς ἐκτάσεως, ἐν ᾧ ἀντιστρόφως τὰ ὅπως τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ἐργίνῃ καὶ Ἐβρου ὑψώματα ἐπικρατοῦσι τῆς πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὀχθὴν τοῦ Ἐργίνῃ ἐλώδους ἐκτάσεως. Ἡ φύσις τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ἰλυώδης ἢ πηλώδης καὶ συνεπῶς ἀσταθής, ἐνιαχοῦ δὲ ἀμμώδης ἢ χαλικώδης.

Ἐπὶ τοῦ Ἐργίνῃ ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς γέφυραι 1) Εἰς Σαράϊ (Ἀνακτόριον), λίθινη· 2) Εἰς Καῤ᾽ Μειζήτ καὶ εἰς Οὐλάς Τσιφλίκ, ξύλιναι· 3) ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ Τυρολόης Λουλὲ Μπουργάς (Ἀρκαδιουπόλεως) σιδηρᾶ· 4) παρὰ τὸ χ. Μπουγιούκ Σεβεντικλῇ· 5) ἡ σιδηροδρομικὴ παρὰ τὸν σιδ. στ. Ἰνανλί· 6) ἡ σιδηροδρομικὴ παρὰ τὸν σιδ. στ. Τσιφλίκιοι· 7) παρὰ τὸ Μπενδῆρκιοι, ξυλίνη· 8) ἡ σιδηροδρομικὴ παρὰ τὸν σιδ. στ. Ἀρκαδιουπόλεως· 9) ἡ ΝΑκῶς τοῦ σιδ.στ. Ἀρκαδιουπόλεως, ξυλίνη ὁδική. 10) δύο λίθιναι ὅπως τοῦ χ. Ὁσμάνλῃ ἐπὶ τῶν καρροποιήτων ὁδῶν Χαιρεπόλεως—Λουλὲ Μπουργάς· 11) παρὰ τὸν

σιδ. στ. "Αλπουλου, ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ Χαιρεπόλεως—σιδ. στ. "Αλπουλου' 12) παρὰ τὸν σιδ. στ. Παυλούκιοι, ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ Χαιρεπόλεως—σιδ. στ. Παυλούκιοι' καὶ 13) ἡ μακρὰ γέφυρα, ΒΔ. τοῦ Οὐζοῦν Κιοπροῦ, ἐξῆς προσέλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ πόλις, ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ Κεσάνης—Οὐζοῦν Κιοπροῦ—'Αδριανουπόλεως. 'Αποτελεῖται αὕτη ἐκ πολλῶν διαδοχικῶν γεφυρῶν, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἐλώδους πρὸς τὴν ἀριστερὰν τοῦ 'Εργίνης ὄχθην ἐκτάσεως, μήκους περὶ τὰ 2 ἐν ὄλῳ χιλιόμετρα.

"Απασα ἡ ἔκτασις, ἣν διαβρέχει ὁ 'Εργίνης, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πεδινὴ, περιλαμβάνουσα χωματώδη ἀντερείσματα, γυμνὰ κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ὁμαλῶν προσκλινῶν ἀπολήγοντα πρὸς τὰς βαθείας γραμμάς. Τὰ ῥεῖθρα γενικῶς, λόγῳ τῆς γαιώδους ἀντιστάσεως τοῦ ἔδαφους, διαβιβρώσκουσι βαθέως αὐτὸ, συνεπῶς δὲ ἐμφανίζεται ἡ ὅλη ἔκτασις τῆς 'Ανατολικῆς Θράκης διακοπτομένη, παρακλύουσα, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν. τὴν ἐλευθέραν κίνησιν τῶν τροχοφόρων ἐν γένει σωματίων ἐπ' αὐτῆς. Αἱ τοιαῦται ἀντηρίδες συναποτελοῦσιν ἐπαλλήλως κυματοειδῆς ἔδαφος, ἐξ ὧν γόνιμον εἰς δημητριακοὺς ἰδίᾳ καρποὺς, ἀλλὰ καὶ παρουσιάζον ἐκαστοτε ζώνας ἐπικλινεῖς, εὐνοοῦσας τὸ θεριστικὸν πῦρ ἀπὸ ὀργανωθησομένων τυχόν γραμμῶν ἀντιστάσεως ὅπως δὴποτε θεωρουμένων τῶν μετωπικῶν γραμμῶν, ἥτοι κατὰ πᾶσαν ἔννοιαν διευθύνσεως ἐντὸς τῆς κοιλάδος. Οὕτως δυναταί τις νὰ θεωρήσῃ ὡς πεδινὴν τὴν ὅλην τῆς κοιλάδος τοῦ 'Εργίνης ἔκτασιν.

"Αλλὰ αἱ περιβάλλουσαι τὴν κοιλάδα ταύτην ὀρεῖναι περιοχαί, ἥτοι: 1) 'Η κατὰ μῆκος καὶ ἐγγὺς τῇ παραλίᾳ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἔκτεινομένη βουνοσειρὰ: Δεμίρ Καποῦ (748)—Κουτσοῦκ καὶ Μπουγιούκ Μαγιᾶ—Καρὰ Τεπέ—Στράντζα· 2) Αἱ κατὰ μῆκος καὶ ἐγγὺς τῇ παραλίᾳ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου διήκουσαι βουνοσειραὶ τοῦ Τεκφὺρ δάγ καὶ τοῦ Κοροῦ δάγ· 3) Τὸ Σακάρ πλάνινα καὶ 4) Αἱ χερσόνησοι τῆς Καλλιπόλεως καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως,—αἱ περιοχαί, λέγομεν αὗται, κατὰ μέγα μέρος εἰσὶ κεκαλυμμέναι ὑπὸ δασῶν καὶ οὐδαμῶς δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς πεδιναί. Ἄλλ' ὥς ὀρεῖναι τοιαῦται, ἄτε παρουσιάζουσαι σημαντικὰς ἀνωμαλίας.

Κέντρα πληθυσμοῦ σπουδαῖα ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ 'Εργίνης εἶνε ἡ Κεσάνη, τὸ Μπαμπᾶ 'Εσκί, αἱ Σαράντα 'Εκκλησίαι, τὸ Λουλέ Μπουργᾶς ('Αρκαδιούπολις), ἡ 'Ραιδεστός. Αἱ πόλεις αὗται ἀποτελοῦσιν ἀξιολόγους κόμβους συγκοινωνιῶν ἐν τῇ κοιλάδι. 'Αλλὰ πλην

τούτων ὑπάρχουσι προσέτι καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπιχειρήσεων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης με σημαντικὸν πληθυσμόν. (α)

Ἄλλ' ἐπὶ πᾶσιν ἔκειναι αἱ πόλεις, αἵτινες συνιστῶσι σπουδαιότατα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως κέντροι ἐν τῷ ἁβακίῳ, ὃ θεωροῦμεν, εἰσὶν: ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Ἀδριανούπολις, περὶ ὧν γενήσεται ἴδιος ἐν τῇ παρούσῃ μικρᾷ μελέτῃ λόγος.

Οἱ κυριώτεροι τῶν παραποτάμων τοῦ Ἑργίνης εἰσὶν.

α) ἀπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὀχθῆς οἱ ἑξῆς:

1) Ὁ Τεκὲ δερὲ ἢ Μπουγιούκ δερὲ.

2) Ὁ Σεϊτὰν δερὲ ἢ Μπαμπᾶ Ἑσκὶ δερεσί.

Ἀμφότεροι οὗτοι πηγάζουσιν ἀπὸ τοῦ χώρου περὶ τὸ Δεμίρ Καποῦ (748) (Β. τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν). Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἔχει μῆκος περὶ τὰ 72 χλμ. καὶ συμβάλλει τῷ Ἑργίνῃ παρὰ τὸν σιδ. στ. Μάνδρας, ὃ δὲ δεύτερος ἀναπτύσσεται ἐπὶ μήκους 90 χλμ. καὶ συμβάλλει τῷ Ἑργίνῃ παρὰ τὸν σιδ. στ. Παυλούκιοι.

3) Ὁ Καραγάτς δερεσί, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Μπουγιούκ Μαγιᾶ, ἔχει μῆκος περὶ τὰ 85 χλμ. καὶ συμβάλλει τῷ Ἑργίνῃ παρὰ τὸν σιδ. στ. Ἀρκαδιονπόλεως (Λουλὲ Μποννάς).

καὶ 4) ὁ Μπογάζκιοι δερεσί, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τῆς Στράντζας (Βλ τῆς Βιζύης) συμβάλλει τῷ Ἑργίνῃ μετὰ ῥοὺν περὶ πού 100 χλμ. παρὰ τὸν σιδ. στ. Τσιφλίκιοι.

β) ἀπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Ἑργίνης ὀχθῆς οἱ ἑξῆς:

1) Ὁ Κανλῇ Ἀσμάκ δερὲ, ὅστις ἀπὸ τοῦ Μπακατσὰκ δάγ πηγάζων μετὰ ῥοὺν 50 περίπου χλμ. συμβάλλει τῷ Ἑργίνῃ παρὰ τὸν σιδ. στ. Ἀλπουλου.

καὶ 2) ὁ Χαιρέμπαλα δερὲ (ποταμὸς Χαιρεπόλεως), ὅστις ὁμοίως ἀπὸ τοῦ Μπακατσὰκ δάγ (Τεκφὺρ δάγ) πηγάζων συμβάλλει τῷ Ἑργίνῃ παρὰ τὸν σιδ, στ. Μάνδρας.

(α) Οἶον τὰ Μάλγαρα. τὸ Οὐζοῦν Κιοπροῦ, τὰ Κύψαλα. ἡ Χαιρέπολις τὸ Μπουνάρ Χισάρ, ἡ Βιζύη, τὸ Σαράϊ (Ἀνατόριον), ἡ Τυρολόη, ἡ Στράντζα, ἡ Τσατάλτζα (Μέτραι), ἔτι δὲ αἱ παράλια πόλεις: Αἰνειάς καὶ Μήδεια (ἐν τῷ Εὐξείνῳ), ἡ Αἶνος (ἐν τῷ Αἰγαίῳ) ἡ Μάδυτος (ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ) ἡ Καλλίπολις, ἡ Περίστασις (Σάρκιοι), τὸ Μυριόφυτον, ἡ Χώρα, ἡ Γάνος, ἡ Ἡράκλεια ἡ Σηλύβρια, οἱ Ἐπιβάται, ἡ Καλλικράτεια, ὁ Ἅγιος Στέφανος (ἐν τῇ Προποντίδι).

Σημειώσεις 1. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι πλὴν τῶν ἀνωτέρω ποταμίσκοι ὁδηγοῦσι τὰ ὕδατα αὐτῶν εἰς τὸν Ἑργίνην καὶ Βωσ καὶ Νως αὐτοῦ.

2 Ἐπειδὴ εἶναι ἀργιλλώδης ἡ σύστασις τοῦ ἑδάφους ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ ἐμφανίζονται σπουδαῖαι δυσχέρειαι εἰς τὴν βατότητα συλλήβδην τῆς ὅλης κοιλάδος τοῦ Ἑργίνη κατὰ τε τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν, ὑπὸ τροχορόρων ἐν γένει σωμάτων.

Β' Ἐν τῇ χερσονήσῳ Κωνσταντινουπόλεως ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς ποτάμιοι γραμμαί.

1) Ἡ κοιλὰς Στράντζα δερὲ, πηγάζοντος ἀπὸ τοῦ χώρου παρὰ τὴν Σαφάαν, διευθυνομένου πρὸς Δ. καὶ μετὰ ῥοὺν 50 περίπου χλμ. ἐκβάλλοντος εἰς τὴν λίμνην τῶν Δέρκων.

2) Ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ τῆς Τσατάλτζας καὶ ἡ τοῦ Καρὰ Σοῦ πηγάζοντος ἀπὸ τῆς Στράντζας, διευθυνομένου πρὸς τὰ ΝΔ καὶ μετὰ ῥοὺν 30 περίπου χλμ. ἐκβάλλοντος εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν τοῦ Μπουγιούκ Τσεκμετζέ.

3) Αἱ κοιλάδες τοῦ Ἀκ Μπουνάο καὶ τοῦ Τὰς δερὲ, οὔτινες παραλλήλως ἑαυτοῖς κείμεναι καὶ πρὸς τὸν ῥοὺν τοῦ προειρημένου Καρὰ Σοῦ, προέρχονται ἀπὸ τοῦ ὀρεινοῦ χώρου Νως τῆς λίμνης τῶν Δέρκων καὶ μετὰ ῥοὺν 20-25 χλμ. ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν τοῦ Κουτσούκ Τσεκμετζέ.

4) Αἱ κοιλάδες τοῦ ποταμοῦ τοῦ Μπογάζκιοῦ, καὶ τῶν «Γλυκῶν Νερῶν», οὔτινες παραλλήλως ἑαυτοῖς κείμεναι προέρχονται ἀπὸ τοῦ ὀρεινοῦ χώρου ΝΔ. τῆς λίμνης τῶν Δέρκων καὶ μετὰ ῥοὺν, ἑκάτερος πρὸς τὰ ΝΔ., περίπου 30 χλμ., ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον.

Παρατηρήσεις. 1. Ὁ πρῶτος τῶν εἰρημένων ποταμῶν διαβρέχων τὸ πεδῖον τῆς πόλεως Στράντζας διασχίζει τὸν ὀρεινὸν ὄγκον τῆς Στράντζας καὶ παρὰ τὸ χ. Καρὰμὴν δερὲ διανοίγεται εἰς πεδινὴν ἔκτασιν, δασώδη, ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ Εὐξείνου πρὸς Β. καὶ τῆς λίμνης τῶν Δέρκων πρὸς Α.

2. Ὁ ποταμὸς Καρὰ Σοῦ διαβρέχει ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τὸ πεδῖον τῆς Τσατάλτζας καὶ σχηματίζει εὐρεῖαν ἐλώδη ἔκτασιν ἐκτείνωθεν τοῦ ρεῖθρου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Μπουγιούκ Τσεκμετζέ καὶ πρὸς Β. ἐπὶ μήκους

20 χλμ. περίπου. Ἡ κοιλάς αὕτη διευθυνομένη ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τέμνει καθέτως τὸ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν διευθυνόμενον ὁδικὸν ἐν γένει δίκτυον.

3. Αἱ κοιλάδες τοῦ Ἄκ Μπουνάρ καὶ τοῦ Τᾶς δερὲ διὰ χαμηλῶν χωριζόμεναι ὑψωμάτων δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐνιαίαν συνιστώσαι κοιλάδα. Ἀλλὰ πάντως δεόν τις νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει ὅτι στεναὶ ἐπιμήκεις κορυφογραμμαὶ διαχωρίζουσι τὸν Καρὰ Σοῦ ἀπὸ τὸν Ἄκ Μπουνάρ, ὡς καὶ τὸν π. Ἄκ. Μπουνάρ ἀπὸ τὸν Τᾶς δερὲ, διήκουσαι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Αἱ πρὸς Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ Δ., διευθυνομέναι συγκοινωνίαι ὑπερβαίνουνσι διαδοχικῶς τὰς κορυφογραμμὰς ταύτας.

4. Αἱ κοιλάδες τέλος τοῦ ποταμοῦ τοῦ Μπογάζκιοι καὶ τῶν «Γλυκῶν Νερῶν» διαυλακοῦσι βαθέως τὴν ὄρεινὴν χώραν τῆς χερσονήσου σχηματίζουσαι κρημνώδεις, πολλαχοῦ δὲ καὶ βραχὺδεις τὰς κλιτύας, καὶ εἶνε ἐστερημένοι καλῶν συγκοινωνιῶν.

Γ'.—Ἐν τῇ *χερσονήσῳ Καλλιπόλεως* τὸ κυριώτερον ὀρεῖθρον ἀποτελεῖ ὁ Κουρτουμὸς· δερὲ, ὅστις ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων παρὰ τὸ Γενίκιοι πηγάζων διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΔ. διχάζων τὴν χερσονήσον καὶ ῥέων παραλλήλως τῇ πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἀκτῇ, ἐκβάλλων εἰς τὸν ὄρμον Ἐζεμλάρ τοῦ Αἰγαίου.

Δ'.—Εἰς τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων, ὃ ἐξετάζομεν, ἀνήκει ὁσαύτως καὶ ἅπαντα ἡ ἔκτασις, ἡ κειμένη Ἀκῶς τοῦ κάτω Ἐβρου, ἔτι δὲ καὶ ἡ κάτω κοιλάς τοῦ Τούντζα.

1. Ὁ Ἐβρος καὶ ἐν Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Χάρμανλὶ καὶ κατωτέρω, ἀποτελεῖ σπουδαιότατον ὑδάτινον κώλυμα. Ἐχει πλάτος 70-100 μ., βάθος ὕδατος 1,8 μ. - 2,5 μ. περίπου, μῆκος ἐν ὅλῳ 430 χλμ. ταχύτητα ῥεύματος 1 μ. κατὰ 1'', καὶ φύσιν κοίτης ἐκ ψήφων ἢ ἀμμόδους. Αἱ ὄχθαι αὐτοῦ ὑπερέχουσι τῆς συνήθους στάθμης τοῦ ὕδατος κατὰ 1-2 μ. περίπου. Εἶνε ἀφθονος εἰς ποσότητα ὕδατος ὁ Ἐβρος ἰδίᾳ μετὰ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ διὰ μέσου τῆς ὑδρογόνου πεδιάδος τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἀλλοτε ἀπὸ τῆς Αἴνου ἀνέπλεον τὸν Ἐβρον μέχρι Διδυμοτείχου μικροῦ ἐκτοπίσματος πλατυκάρηνα πλοιάρια, διενεργοῦντα τὰς μεταφορὰς, σιτηρῶν, μεταξοσκωλήκων, ἀλλάντων

καὶ προϊόντων τῆς ἀγγειοπλαστικῆς, ἥτις τόσον ἦτο προηγμένη καὶ ἤκμαζεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκατέρωθεν τοῦ ρείθρου τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐν τῇ κάτω αὐτοῦ κοιλάδι καὶ περὶ τὸ δέλτα τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ, μεγάλη ἐδαφικὴ ἔκτασις καλύπτεται ὑπὸ ἐλῶν, σχεδὸν ἀδιαβάτων ἐν πάσῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους.

2. Ὁ **Τούντζας** εἶνε ὁ σπουδαιότερος παραπόταμος τοῦ Ἑβρου καὶ ἔχει ἐν ὅλῳ ἀνάπτυξιν 310 χλμ., πλάτος περίπου 30 50 μ., βάθος ὕδατος περίπου 1,60 2 μ., ταχύτητα ρεύματος περὶ τὸ ἡμισυ μέτρον κατὰ 1'', καὶ φύσιν πυθμένος ἰλυώδη ἢ ἀμμώδη. Αἱ ὄχθαι εὐρίσκονται περὶ τὸ 1-1,5 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Ἀποτελεῖ προφανῶς ἐμπόδιον σημαντικὸν ὁ ποταμὸς οὗτος εἰς τὴν διάβασιν στρατοῦ.

Ὁ ποταμὸς οὗτος διασχίζει στεγνὴν μὴκους 20 χλμ. περίπου ἐν τῇ Ἀνατ. Θράκῃ, μετὰ τοῦ Σακάρ πλάνινα καὶ τῆς ἐκ τοῦ Δεμίρ Καποῦ (728μ.) [Β. τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν] ἀποσπωμένης πρὸς Δ. βουνοσειρᾶς, εἰτα δὲ κατωτέρω διαπλοῦται ἐν τῇ Βωσ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἰλοφώδει περιοχῇ καὶ συμβάλλει τῷ Ἑβρῷ παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν (α). Ἐν τῷ τμήματι τοῦ ποταμοῦ, τῷ κειμένῳ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ καὶ ὅπερ θεωροῦμεν νῦν, ὑπάρχουσι πέντε γέφυραι ἐν Ἀδριανουπόλει, ἥτις εἶναι ἐκτισμένη ἐκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ Τούντζα, πλησίον τῇ συμβολῇ αὐτοῦ εἰς τὸν Ἑβρον.

3. Συγκοινωνίαι ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ.

ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀβακίῳ, ὅπερ ἐξετάζομεν, αἱ ἑξῆς ὁδεύσεις :

α) Ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς

— Ἡ **σιδηροδρομικὴ γραμμὴ** Κωνσταντινουπόλεως - Λουὲ Μπουργὰς (Ἀρχαδιουπόλεως) - Κούλελι Μπουργὰς - Ἀνδριανουπόλεως πρὸς Φιλιππούπολιν - Σόφιαν.

— Αἱ ἀμαξιτοὶ

(α) Ἐν τῇ ἄνω κοιλάδι τοῦ Τούντζα (πεδίῳ Καζανλίκ) καλλιεργοῦνται τὰ ῥόδα, ἐξ ὧν παράγεται τὸ ὠραῖον ῥοδέλαιον, μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ προῖόν.

1) Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Τσατάλτζας (Μετρώων)· Σαράϊ (Ἀνακτορίου) - Βιζύης - Μπονάρι Χισσάρ - Σαράντα Ἐκκλησιῶν - Ἀδριανουπόλεως πρὸς Φιλιππούπολιν.

2) Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Μεγάλου Τσεκμετζέ - Σηλυβρίας - Τυρολόης - Λουλέ Μπουργάς - Μπαμπά Ἐσκῇ εἰς Ἀδριανούπολιν.

καὶ 4) Ἡ ἀμαξιτὸς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Μπουγιούκ Τσεκμετζέ - Σηλυβρίας - Ἡρακλείας - Ῥαιδεστοῦ - Μαλγάρων - Κεσάνης - Οὐζούν Κιοπροῦ (Μακρᾶς Γεφύρας)· Κούλελι Μπουργάς εἰς Ἀδριανούπολιν.

Παρατήρησις.—Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Κωνσταντινουπόλεως - Κούλελι Μπουργάς ὡς καὶ ἡ δευτέρα τῶν εἰρημένων ἀμαξιτῶν, βαίνουσιν ἐντὸς καὶ κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐργίνης.

Ἡ πρώτη τῶν εἰρημένων ἀμαξιτῶν βαίνει κατὰ μῆκος τῶν ΝΔ. ὑπωρειῶν τῆς βουνοσειρᾶς Κουτσούκ καὶ Μπουγιούκ Μαγια - Καρᾶ Τεπέ - Σιτράντζας, (Ὡς τοῦ Ἐργίνης), ἐν ᾧ ἡ τρίτη ἐξελίσσεται σχεδὸν ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων καὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Τεκφύρ δᾶγ καὶ τοῦ Κουροῦ δᾶγ, (Ὡς τοῦ Ἐργίνης).

β. Ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν

Αἱ ἀμαξιτοί·

1) Ἀπὸ Αἴνου διὰ Κεσάνης - Οὐζούν Κιοπροῦ (Μακρᾶς Γεφύρας) - Κούλελι Μπουργάς εἰς Ἀδριανούπολιν.

2) Ἀπὸ Καρατσαλί ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ξηροῦ (Σάρου), διὰ Κεσάνης - Μακρᾶς Γεφύρας (Οὐζούν Κιοπροῦ) εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἡ διὰ Κεσάνης - Μαλγάρων - Χαιρεπόλεως - Μπαμπά Ἐσκῇ - Σαράντα Ἐκκλησιῶν - Σαμακόβου εἰς Αἰνειάδα (ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου).

3) Ἀπὸ Ῥαιδεστοῦ διὰ Μουρατλή—Λουλέ Μπουργάς εἰς Μπονάρι Χισσάρ.

4) Ἀπὸ Ῥαιδεστοῦ διὰ Τυρολόης—Σαράϊ (Ἀνακτορίου) εἰς Μήδειαν (ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου).

5) Ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου (Προποντίδος) διὰ τοῦ χώρου Ἀκῶς τῆς Τσατάλτζας εἰς Δέρκον.

γ) Τέλος κατὰ τὸ βόρειον μέτωπον τοῦ ἀβακίου ὑπάρχουσιν αἱ

ἐξῆς ὁδεύσεις ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν.

1) Ἡ σιδηρ. γραμμὴ. Ἀδριανουπόλεως—Χαρμανλῆ—Φιλιππουπόλεως ὥς ἤδη εἴπομεν.

2) Ἡ ἀμαξιτός: Ἀδριανουπόλεως—κατὰ μῆκος τοῦ Ἑβρου—Χαρμανλῆ—Φιλιππουπόλεως.

3ον Ἡ ἀμαξιτός: Ἀδριανουπόλεως—κατὰ μῆκος τοῦ Τούντζα—Υαμπόλεως.

4) Ἡ ἀμαξιτός: Σαράντα Ἐκκλησιῶν—Ερικλέρ—Καῖμπιλαρῆ—Ντερέκιοι—Πασάκιοι—Υαμπόλεως.

5) Ἡ ἀμαξιτός: Σαράντα Ἐκκλησιῶν—Δεμιρ Καπού (748)—Ἀλά Γκισὸν—Πύργου (ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου).

6) Ἡ ἀμαξιτός: Σαράντα Ἐκκλησιῶν—Ντερέκιοι—Μικροῦ Τυρνόβου—Γκιδκ Τεπε—Κογράκιοι—Πύργου (ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου).

Καὶ 7) Ἡ ἀμαξιτός: Σαράντα Ἐκκλησιῶν—Ντερέκιοι—Μικροῦ Τυρνόβου—Ἀγαθοπόλεως ἢ Ἀγίου Στεφάνου (ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Πιθαναὶ γραμμαὶ εἰσβολῆς εἰς Ἀνατολικὴν Θράκην.

Δύναται τις νὰ θεωρήσῃ γραμμὰς εἰσβολῆς πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. ἣν ἐξετάζομεν, ἀφορμωμένως:

α) Ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας.

Καὶ β) Ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Θράκης.

Συντόμως αἱ θεωρήσωμεν ἑκατέραν τῶν περιπτώσεων τούτων.

Α'.) Ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας πρὶν ὅσον εἶνε, ὅτι ὥς ζῶναι ἐπιχειρήσεων πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην προσφέρονται: α) Ἡ κοιλὰς τοῦ Ἑβρου (Μαρίτης), ἀπὸ Χασκόβου—Σέϊμεν διὰ Χαρμανλῆ—Σβίλεγκραδ (Μουσταφᾶ Πασσᾶ) πρὸς Ἀδριανούπουλιν—Κωνσταντι-

νούπουλιν· β) Ἡ κοιλάς τοῦ Τούντζα, ἀπὸ Ὑαμπόλεως διὰ Κιζίλ—Ἀγάις πρὸς Ἀδριανούπολιν[εἴτε διὰ Κωνσταντινόβου (Α. τοῦ Τούντζα), εἴτε διὰ Γκολέμ Μπογιανλίκ—Γκολέμ Δερβέν (Α. τοῦ Τούντζα).] ἢ πρὸς Σαράντατα Ἐκκλησίας διὰ Μπεύκιοι—Ποπόβου—Ντερέκιοι—Βαῖσαλ· καὶ γ) Τὸ δίκτυον τῶν συγκοινωνιῶν, αἵτινες ἀπὸ τῆς πεδιάδος Διῶς τοῦ Πύργου διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Τακίζκάρ ποταμοῦ καὶ τοῦ ὄρειου κόμβου περὶ τὸ Ντεμίρ Καπού (748) ὁδηγοῦσιν εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς τὰς τρεῖς αὐτὰς ζώνας ἐπιχειρήσεων ἐχρησιμοποίησε πρὸς εἰσβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ἡ II Στρατιὰ ὑπὸ τὸν Ἰβανόφ προήλασε διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου ἀπὸ τοῦ χώρου περὶ τὸ Σέιμεν—Τύρνοβον. Ἡ I Στρατιὰ ὑπὸ τὸν Κουτίντσεφ εἰσέβαλε διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Τούντζα πρὸς Βαῖσαλ, ὁρμηθεῖσα ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν Ὑάμπολιν χώρου· Καὶ τέλος ἡ III Στρατιὰ ὑπὸ τὸν Δημήτριεφ, ἀναχωρήσασα ἀπὸ τοῦ μεταξὺ Πύργου καὶ Ὑαμπόλεως χώρου διηυθύνθη διὰ τῶν περὶ τὸ ὑψίπεδον τοῦ Ντεμίρ Καπού (748) χώρου πρὸς Σαράντα Ἐκκλησίας. Ὁ Στρατὸς οὗτος ἐπ' αἰσιοφυλάσσετο δυτικῶς ὑπὸ τῆς ὁμάδος τοῦ Κουβάτσεφ, προσλασάσης ἀπὸ Στενημάχον—Χασκόβου πρὸς τὰς κοιλάδας τοῦ μέτου Νέστου (Μπούκια) καὶ τοῦ Ἄρδα καὶ πρὸς τὴν παραλιακὴν ζώνην τῆς Ἀντικῆς Θράκης, ἃς ἐκαθάρισεν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὑπάρχοντος ἐκεῖ, καὶ ὃν τελοῦντα ὑπὸ τὸν Γιαβέρ πασάαν κυκλώσας ἡμιαλώτισεν ἐν Μερχουμλί (ΒΑ. τοῦ Φερεντζίκ).

Β) Ἀπὸ τῆς Ἀντικῆς Θράκης, εἴτε ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄρδα, εἴτε ἀπὸ τῆς νοτιώτερον κειμένης παραλιακῆς ζώνης, ὁρμηθέντες ἐπιχειρήσεις τις στρατοῦ, πιθανὸν εἶνε ὅτι θ' ἀκολουθήσῃ πρὸς ἀνατολὰς τὰς προειρημένας ὁδοὺς συγκοινωνίας, ἔχουσα τὰς ὁδεύσεις ταύτας ὡς ἄξονας ἐν ἐκάστη ζώνῃ πορείας.

Συνεπῶς συμπεραίνομεν ὅτι κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ζωνῶν ἐνεργείας τούτων δέον ν' ἀναζητήσωμεν τὰς πιθανὰς γραμμὰς ἀμύνης, ἃς ὁ ἀντίπαλος εἶνε ἐνδεχόμενον ν' ἀντιτάξῃ ἐν τῷ ἀβακίῳ ἐπιχειρήσεων, ὃ μελετῶμεν.

Γενικὴ Στρατιωτικὴ Ἐπιθεώρησις

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Πιθανὰ γραμμαὶ ἀμύνης ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ.

Α'. — Ἄς ὑποθέσωμεν στρατὸν συγκεντρούμενον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ καὶ προτιθέμενον νὰ κινηθῇ πρὸς τὰ ΝΔ., ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ. Οἰανδῆποτε ζώνῃν ἐνεργείας καὶ ἂν ἀκολουθήσωσιν αἱ Μονάδες τοῦ στρατοῦ τούτου, παρατηροῦμεν ὅτι φυσικῶς ἐνδείκνυται νὰ προσκρούσωσιν αὐταὶ ἐπὶ φυσικῶν γραμμῶν ἀμύνης, αἵτινες πιθανῶς ἔσονται αἱ ἑξῆς.

α') Ἡ βουνοσειρὰ τοῦ Σακάρ πλάνινα καὶ τῆς ἀλύσεως ὑψωμάτων, ὧν ἡ κορυφογραμμὴ διαχωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ Πόποβο-βιέκα καὶ Ταχιζκάρ (πρὸς Β.) ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἃ εἰσδέχεται ὁ Ἑργίνης, (πρὸς Ν.) μέχρι τοῦ ὁρεογραφικοῦ κόμβου περὶ τὸ Ντεμιρ Καπού (748). Ἐκεῖθεν δὲ ἡ βουνοσειρὰ ἡ κατεμένη μεταξὺ τῆς Ῥισβάγιας, πρὸς Β., καὶ τῆς Βελίκας: πρὸς Ν., μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου (ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων μεταξὺ Αἰντιάδας καὶ Ἀγίου Στεφάνου).

Καὶ ὁ μὲν ὄγκος τοῦ Σακάρ πλάνινα, Βως τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀνῆκει νῦν σχεδὸν κατὰ τὸ πλεῖστον τῇ Βουλγαρίᾳ, διότι ἡ μεθόριος ἡ βουλγαροτουρκικὴ, ἔχει διαχαραχθῇ ἐπὶ τῶν πρὸς νότον κλιτύων τοῦ ὄρους τούτου. Ἐπομένως εἶνε πρὸς ἄμφω ὅτι σαβαρῶς ἀπὸ ἀπόψεως τοπογραφικῶν ὄρων πλεονεκτεῖ κατὰ τὸ τμήμα τῆς μεθορίου τοῦτο ἡ Βουλγαρία, μεταξὺ Ἑβρου καὶ Τούντζα. Ἐπιβάλλεται ἄρα ἐν περιπτώσει ἐπιχειρήσεων, ἵνα ὁ κατέχων τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην στρατός, ὅπως ἀμυνθῇ ἀποτελεσματικῶς, Βως τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατὰ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας ὁρμωμένου ἀντιπάλου, ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνεργείας, καὶ ἐπιτιθέμενος ἀπωθήσῃ πρὸς βορρᾶν τὴν γραμμὴν προκαλύψεως τοῦ ἀντιπάλου τούτου, οὕτως, ὥστε γενόμενος κύριος τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Σακάρ πλάνινα καὶ ἀγόμενος ἐπὶ τῶν πρὸς βορρᾶν κλιτύων τοῦ ὄρους νὰ δυνηθῇ νὰ ὁργανωθῇ ἀμυντικῶς κατὰ βάθος.

Ἡ κατοχὴ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ στενωπῶν, ἐν τῷ Ἑβρῷ (Μαρίτση) καὶ ἐν τῷ Τούντζα, θὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς μὲν τὸ τουρκικὸν στρατὸν ἄκοπον μετέπειτα προέλασιν πρὸς τὴν Ἀ-

νατολικήν Ῥωμυλίαν, εἰς δὲ τὸν βουλγαρικὸν στρατόν, ἀντιστρόφως, ἔλευθέραν τὴν εἴσοδον πρὸς νότον, πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ πρὸς τὴν Ἀ. Θράκην γενικώτερον.

Παρατηρεῖται ὅτι ἡ γραμμὴ ἀμύνης αὐτοῦ Σακάρ πλάνινα δύναται νὰ παρακαμφθῇ ἀπὸ δυσμῶν διὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Οὐλοῦ δεξιῆς, τοῦ Γκολέμα καὶ τοῦ Ἀρδα. Διευθυνόμεναι αἱ κοιλάδες αὗται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, ἐν τῇ ὄρεινῃ χώρᾳ τῆς Ῥοδόπης, ἦν κατὰ τὴν ἔννοιαν διευθύνσεως ταύτην διασκίζουσι, περιλαμβάνουσι ὁδεύσεις, αἵτινες φέρουσιν ὀπίσω τῆς μετωπικῆς γραμμῆς τοῦ Σακάρ πλάνινα, ἦν ἐξετάζομεν, ἥτοι πρὸς τὴν πεδινὴν παραποτάμιον ζώνην: Λιούμπιμετς-Μονσταφᾶ Πασσᾶ (Σβίλεγκραδ)- Ἀδριανουπόλεως (α).

Ὁ δὲ ὄρεινός ὄγκος περὶ τὸ ὑψίπεδον «*Κερμπανσερά μπαῖρ*» (582 Δ. τοῦ χ. Μπελβρὲν)—*Δεμιρ καποῦ* (748), βῶς τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κατέχεται νῦν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῆς Τουρκίας καὶ συνεπῶς εἶνε δυνατὴ ἡ μελέτη τῆς κατὰ βάθος ὁχυρώσεως ὑπὸ τοῦ κατέχοντος τὴν Ἀ. Θράκην στρατοῦ. Ἀπὸ τοῦ περὶ τὸν ὄρεινόν ὄγκον τοῦ Δεμιρ Καποῦ (748) χώρου: 1) Ἐξουδετεροῦται ἡ τοῦλάχιστον ἐν μέρει μειοῦται τὸ διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ Σακάρ πλάνινα πλεονέκτημα, ὃ νῦν κέκτηται ὁ βουλγαρικὸς στρατός· 2) φράσσεται ἀπὸ νότου ἡ κοιλάς τοῦ Ταχιζκάρ, διανοιγμένη ἄνω τοῦ Πύργου τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας· 3) ματαιοῦται ἡ ἀπὸ τοῦ Μπεύκιοι—Ποπόβου (τῆς κοιλάδος τοῦ Τούντζα) διὰ Βαῖσαλ κἀνοδος στρατοῦ ἀπὸ τῆς Ὑαμπόλεως πρὸς νότον, πρὸς τὴν Ἀ. Θράκην, ἐνεκα τῆς πλευρικῆς θέσεως τοῦ ὑψιπέδου τοῦ Δεμιρ Καποῦ (748)· καὶ 4) εὐνοεῖται πᾶσα τυχὸν σκοπούμενη τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ προέλασις πρὸς βορρᾶν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀκῆς τοῦ Τούντζα (ΝΑ τῆς Ὑαμπόλεως) βουνοσειρᾶς τοῦ Στράντζα πλάνινα, τῆς διαχωριζούσης τὰ ὕδατα τοῦ Τούντζα, πρὸς Δ., ἀπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Ταχιζκάρ καὶ τοῦ Μελνίσκα, αἵτινες ὁδηγοῦσι τὰ ὕδατα αὐτῶν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πύργου, πρὸς Α.

Τὸ ἀνάπτυγμα τῆς ὅλης ἀμυντικῆς γραμμῆς, ἦν ἐξετάζομεν, εἶνε περίπου 200χλμ. (Ἐβρος—Εὐξείνιος Πόντος).

(α) Κατὰ τὸ 1912 ἀκριβῶς ὅπως παρακαμφθῇ ἡ εἰρημένη γραμμὴ ἀμύνης τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ Σακάρ πλάνινα καὶ αἱ περὶ τὸν Ἐβρον στενωποί. διηρέθη ἡ ὑπὸ τὸν Κουβάτσεφ δύναμις ἐκ 30 χλδ. ἀνδρῶν, ἐνεργήσασα ἀπὸ Χασκόβου διὰ Κιρτζαλή-Μεστανλή-Κομοτινῆς καὶ δυτικώτερον ἔτι.

Τὸ Σακάρ πλ. καὶ ὁ περὶ τὸ Δεμίρ Καπού (748) ὄρεινός ὄγκος συνιστῶσι τὰ κύρια ἐρείσματα τοῦ ὅλου συστήματος τῆς ἀμυντικῆς αὐτῆς ὁργανώσεως.

Θὰ ἐξυπηρετῶνται αἱ ἀνάγκαι τοῦ ὅλου μετώπου τούτου ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως—Ἀδριανουπόλεως—Σόφιας καὶ ὑπὸ τῆς ὁμοίας τοιαύτης Μάνδρας—Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἐτι δὲ ὑπὸ τῶν ἀμαξιτῶν: Ἀδριανουπόλεως—Φιλππουπόλεως, Ἀδριανουπόλεως—Υαμπόλεως, Σαράντα Ἐκκλησιῶν—Υαμπόλεως, Σαράντα Ἐκκλησιῶν—Μικροῦ Τυρνόβου—Πύργου, καὶ ὑπὸ πλείστων ἄλλων καρποποιήτων ὁδῶν.

Ἡ ὑπαρξὶς ὄρεινῶν ὄγκων ἐξασφαλίζει ἐπικράτητιν παρατηρήσεως κατὰ μέτωπον, πρὸς τε βορρᾶν καὶ πρὸς νότον, ἐφ' ὅλης τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μετώπου.

β) Αἱ ὠχυρωμέναι περιοχαὶ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀποτελοῦσι τὰ φρούρια ταῦτα πυρῆνα^α ἀντιστάσμων, οὐδαμῶς ἀμελητέων.

1) Τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως συνιστῶσι 18 περιβολαὶ κλεισταὶ (περίφρακτοι), ὧν 5 μὲν εὐρίσκονται Νως τοῦ Καραγάτς, ἤτοι μεταξὺ τοῦ Κουρέκιοι παρὰ τὸν Ἄρδαν καὶ μεταξὺ τοῦ ΔεμίρΤὰς καὶ τοῦ Μποσνάκιοι (παρὰ τὸν Ἐβρον) χώρου, 5 δὲ τοιαῦται εὐρίσκονται μεταξὺ τοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ Τούντζα, καὶ αἱ λοιπαὶ 8 Ἀκῶς τοῦ Τούντζα καὶ τοῦ Ἐβρου. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν περιβολῶν τούτων ὑπάρχουσι καὶ διάφορα ἄλλα ὀχυρὰ σημεία εἰς ἐνδιαμέσους θέσεις μεταξὺ τῶν περιφράκτων τούτων ἔργων, καὶ ἀκόμη, ἰδίᾳ πρὸς Β. τῆς Ἀδριανουπόλεως, τριπλῇ σειρὰ χαρακωμάτων εἰς καταλλήλως ἐκλεγεγμένας πρὸ τοῦ μετώπου τῶν περιβολῶν θέσεις, προασπιζόντων τὰς προσβάσεις τῶν περιβολῶν. Ἐνιαχοῦ δὲ ὑφίστανται καὶ εἰς ἐνδιαμέσους θέσεις χαρακώματα καὶ οὕτως ἐκεῖ συναποτελεῖται τετραπλῇ σειρὰ χαρακωμάτων.

Ἀπὸ τῶν χαρακωμάτων τούτων θερίζονται τὰ ὁμαλᾶ προανῆ τῶν γηλόφων, ἐφ' ὧν ἱδρύεται τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἀμυντικῆς ὁργανώσεως.

Ἐκάστη περιβολή, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον τῆς ἡμιμονίμου καὶ μονίμου ὀχυρωτικῆς ἱδρυμένη, δύναται νὰ περιλάβῃ ὥς φρουρὰν τάγ-

μα ἢ διλοχίαν καὶ δύο ἢ τέσσαρα πυροβόλα, βάλλοντα ἀπὸ λέκτρων ὑπεράνω τῆς ὑπερασπιτρίας, ἄνευ φατνωμάτων. Ὡσαύτως ὑπάρχουσι παρ' ἐκάστη περιβολῇ σκέπαστρα διὰ τὸν στρατωνισμόν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀποθῆκαι πυρομαχικῶν, καλυπτόμεναι διὰ γαιώδους στρώματος πάχους ὑπὲρ τὰ 3 μέτρα. Ἡ ὑπερασπίστρια ὑπερέχει τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους περὶ τὸ 1 μ.40, τὸ δὲ πάχος τοῦ προπετάσματος εἶνε 4μ. Τάφρος βαθεῖα, πλάτους περὶ τὰ 4 μ. καὶ βάθους περὶ τὰ 2 μ., περιβάλλει ἕκαστον ἔργον. Εἰς τινὰς τῶν περιβολῶν ὑπάρχουσι κευθοὶ πλαγιοφυλάξεως ἐν τοῖς τάφροις, αἱ ὁποῖαι ἄλλως καλύπτονται διὰ συρματοπλεγμάτων. Αἱ πλείονες τῶν περιβολῶν ὡσαύτως περιβάλλονται καὶ διὰ διπλῆς σειρᾶς συρματοπλεγμάτων τῶν τριῶν πασσάλων, (ἑκατέρως οὗτης πλάτους 4 μ.). Τινὰ τῶν ἔργων περιέχουσι καὶ δεξιμενὰς ὕδατος. Δι' ἀμαξιτοῦ συνδέονται τὰ διάφορα ἔργα, ἐν ᾧ συγχρόνως ἄλλαι ὁδοὶ καὶ ἄγουσιν ἐξ ἐκάστης περιβολῆς, ἀντεπεσκοπευμένα ἀπὸ τῆς βοῆς τοῦ ἐχθροῦ, πρὸς τὴν Ἀνδριανούπολιν. Τηλεφωνικὴ γραμμὴ συνδέει πρὸς ἄλληλα τὰ ἔργα ταῦτα καὶ πρὸς τὴν Ἀνδριανούπολιν. Ἐκάστη τῶν περιβολῶν τούτων ἔχει ἐπικράτησιν παρατηρήσεως καὶ ἀπ' αὐτῆς βάλλονται δραστηκῶς αἱ προσβάσεις τῶν ὑψωμάτων, ἐφ' ὧν τὰ ἔργα ἔχουσιν ἰδρυθῆ.

Ἀλλὰ δέον νὰ ἐπιπροστεθῇ ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα, ἀνταποκρινόμενα ἄλλοτε ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν βολὴν τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν κατεσκευάσθησαν, εἶνε δύσκολον νὰ παραδεχθῇ σήμερόν τις ὅτι, ὥς νῦν ἔχουσι, δύνανται νὰ ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τὴν δραστηκότητα τοῦ πυρὸς τοῦ σημερινοῦ πυροβολικοῦ, εἰς τὴν καταστρεπτικὴν δύναμιν τῶν βλημάτων τοῦ ἐν χρήσει νῦν πυροβολικοῦ. Θ' ἀποτελέσωσιν αἱ τοιαῦται περιβολαὶ ἀληθεῖς βληματοδόχαι τοῦ πυρὸς τοῦ πολιορκητικοῦ πυροβολικοῦ, λόγῳ τοῦ ἐξαιρέτου καὶ περιφανοῦς στόχου, ὃν αὐταὶ ἐμφανίζουσι καὶ τῆς σχετικῶς μικρᾶς ἰσχύος ἀντιστάσεως ἐναντι τῆς μεγάλης καταστρεπτικότητος, ἣν ἔχουσι τὰ βλήματα τοῦ σημερινοῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ ὅλη περίμετρος τοῦ φρουρίου εἶνε ἀναπτύγματος 20 χλμ. περὶπου, ἀπέχει δὲ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς Ἀνδριανουπόλεως περὶπου 5-9 χλμ.

Σημειώσεις.— Κατὰ τὸν πρῶτον βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912 πολιορκηθὲν τὸ φρούριον τοῦτο ὑπὸ τῆς II βουλγαρικῆς Στρατιᾶς (Ἰβανῶφ), ἐνισχυθείσης διὰ μιᾶς σερβικῆς μεραρχίας καὶ ὑπὸ τμημά-

των ακόμη της I βουλγαρικής Στρατιάς (Κουτίνιτσεφ), αντίστη από τοῦ Ὀκτωβρίου 1912 μέχρι της 13 Μαρτίου 1913, ὁπότε παρεδόθη ἡ ὑπὸ τὸν Σουλτᾶν τουρκικὴ φρουρά, κατόπιν ἐπανειλημμένων ἐφόδων τῶν βουλγάρων. Ἐπιπροσθετέον δὲ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν πυκνὴ ὁμίχλη καλύπτει ἀπὸ πρωΐας μέχρι περίπου τῆς μεσημβρίας τὰς κοιλάδας τοῦ Τούντζα, τοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ Ἄρδα, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀνδριανουπόλεως, εὐνοοῦσα ὥς εὐνόητον, τὴν προσπέλασιν τοῦ ἐπιτιθεμένου εἰς τὰς ἀμυντικὰς ὁργανώσεις τοῦ φρουρίου.

2) *Τὸ Φρούριον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν* συνιστῶσι 12 συγκροτήματα ἔργων, ἕκαστον τῶν ὁποίων, πυρῆνα ἀντιστάσεως ἀποτελοῦν, περιλαμβάνει περιβολὴν περίφρακτον ἢ ἡμιπεριβολὴν καὶ ἄλλα χαρακώματα ἐκατέρωθεν διάφορα. Τὰ ἔργα ταῦτα ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ Δεμίρ Καποῦ (456) καὶ διήκοντα κατὰ μῆκος τοῦ Τεπέ ντερεσὶ (Δ. τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν) ἐκτείνονται μέχρι ΒΑ. τοῦ Χοντζά Γκιόλ. Ἐκείθεν δὲ διὰ τῶν ὑψωμάτων, τῶν κειμένων Δκῶς τοῦ Μπουγιού ντερε, διήκοντα, περιβάλλουσιν ἀπὸ Α. καὶ Β. τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, μέχρι τοῦ Δεμίρ Καποῦ (456). Ἐνταῦθα τῶν ὑψωμάτων, ἐφ' ὧν ἔχουσιν ἰδρυθῆ τὰ συγκροτήματα τῶν ἔργων τούτων, καλύπτονται ὑπὸ ἀμπελοφυτεῖς. Ἡ ὅλη τοῦ φρουρίου περίμετρος ἔχει ἀνάπτυγμα περίπου 19 χλμ., ἀπέχουσα τοῦ κέντρου τῆς πόλεως τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν περίπου 3 1/2 - 6 χλμ.

Σημείωσις.—Ἐπὶ τοῦ ὠχυρομένου τουρκικοῦ μετώπου περὶ τὴν πόλιν τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, προσέκρουσε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912 ἡ III βουλγαρικὴ Στρατιὰ ὑπὸ τὸν Δημήτριεφ.

Τὰ φρούρια Ἀνδριανουπόλεως καὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων περὶ τὰ 55 χλμ. ἤτοι τόσον, ὥστε νὰ ᾖ δυνατὴ ἡ ἀμοιβαία ἔγκαιρος τῶν φρουρίων ὑποστήριξις ἐν ἐνδεχομένῃ περιπτώσει, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν φρουρίων τούτων κινητὴν μάζαν στρατοῦ (τοῦ ἐπικουρικοῦ τῆς φρουρᾶς τῶν φρουρίων σώματος).

γ.) Ἡ γραμμὴ Ἄκ Τεπέ (ΒΑ. τοῦ Μπουνάρ Χισάρ) - Ράχης Καρᾶ Δερε - Λοροπειρά Α. τοῦ Καραγάτς - Ἀ. τοῦ Λουλὲ Μπουργάς,

μέχρι τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ἀρκαδιουπόλεως καὶ τοῦ Ἐργίνη.

Ἐχει ἀνάπτυξιν μετώπου περὶ τὰ 40 χλμ. ἡ γραμμὴ ἀμύνης αὐτῇ καὶ στηρίζει τὸ μὲν βόρειον αὐτῆς ἄκρον πρὸς τὰς δειράδας τοῦ δασώδους, τραχέος καὶ δυσαναβάτου ὄρους τοῦ Μπουγιούκ Μαγια (1035), τὸ δὲ νότιον ἐπὶ τοῦ Ἐργίνη. Διάφοροι ὄρεινοὶ σπόνδυλοι, συναρθρούμενοι συναπαρτίζουσιν ἰσχυρὰν τὴν ἀμυντικὴν γραμμὴν κατὰ μέτωπον καὶ παρέχουσι παρατήρησιν ἐκτεταμένην πρὸς δυσμὰς. Δι' ὀμαλῶν προῶν ἀπολήγῃσι τὰ ὑψώματα πρὸς δυσμὰς, πρὸς τὸ θεῖθρον τοῦ Καραγάτς-ντερεσί, ὅστις ὄρων παραλλήλως καὶ ἐγγὺς τῇ μετωπικῇ γραμμῇ ἀποτελεῖ οἶονεὶ ἐπιβοηθητικὸν μέσον ἀμύνης. Ἐξυπηρετοῦνται αἱ ἀνάγκαι τοῦ μετώπου τῆς ὀργανωμένης τοποθεσίας ταύτης (μέτωπον πρὸς δυσμὰς) ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως-Λουλέ Μπουργάς· Ἀδριανουπόλεως, ὑπὸ τῶν ἀμαξιτῶν: Κωνσταντινουπόλεως-Σαράι-Βιζύης Μπουναρ Χισσάρ, καὶ Κωνσταντινουπόλεως-Τυρολόης-Λουλέ Μπουργάς, καὶ τέλος ὑπὸ πολλῶν ἄλλων καρροποιήτων ὁδῶν.

Σημείωσις.— Τῷ 1912 ἐπὶ τριήμερον (15-17 Ὀκτωβρίου) ἡμύνθησαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Ἀβδουλλάχ πασσᾶν ἐπὶ τῆς τοποθεσίας, ἣν ἐξητάσαμεν, (μάχη Λουλέ Μπουργάς), κατὰ τῆς III βουλγαρικῆς Στρατιᾶς καὶ μέρους τῆς I ταύτης ὑπὸ τὸν Κουτίνσεφ, ἀντιτάξαντες οἱ Τοῦρκοι τὰ 1ον, 2ον, 3ον, (Μαχμούτ-Μουχτάρ πασσᾶς) καὶ 4ον (Ἀμπούκ Πασσᾶς) Σώματα Στρατοῦ (α).

δ') Ἡ γραμμὴ τῶν ὑψωμάτων:

«Κορᾶ Τεπέ 284»-Σαφάλα Τεπέ-ὑψωμα 225 (Βωρ τοῦ χ. Καζαμντολού Μπαϊρί)-ὑψωμα 250 (Νωρ τῆς Στράντζας)-ὑψωμα 280 (Βωρ τοῦ «Μπιγιάκ Χάν»)-κορυφογραμμὴ Ακῶς τοῦ «Μπιγιάκ Χάν»-ὑψώματα περὶ τὸν σιδ. στ. Σινεκλή 215-ὑψώματα 262-122 τῆς περιοχῆς Σηλυβρίας.

Ἡ γραμμὴ τῶν ὑψωμάτων αὕτη διαχωρίζει τὰ ὕδατα, ἃ ὑπο-

Ὁ Μαχμούτ πασσᾶς εἶνε ὁ γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἀντισυνταγματάρχης τοῦ ἱππικοῦ, ὁ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ κατὰ τὴν 18 Ἀπριλίου 1897 καὶ ἐπελάσας κατὰ τῆς 3ης ἑλληνικῆς Ταξιαρχίας ὑπὸ τὸν Σμολένσκην ὑφ' ἧς ἀπεκρούσθη ἐπιτυχῶς ἐν Βελεστίνῳ.

ὑποδέχεται πρὸς δυσμὰς ἡ κοιλὰς τοῦ Ἑργίνη, ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν Καρᾶ Σοῦ, (ποταμοῦ τῆς Τσατάλτσας) καὶ Ἰστράντζα Δερῆ, ὁδηγούντων τὰ ὕδατα αὐτῶν εἰς τὴν λίμνην τῶν Δέρκων (ὁ δευτέρως) καὶ εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν τοῦ Μπουγιούκ Τσεκμετσέ (ὁ πρῶτος).

Δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ διὰ βραχέων τὰ ἐξῆς ἐπὶ τῆς μετωπικῆς γραμμῆς ταύτης.

1) Ἔχει ἀνάπτυξιν περὶ τὰ 70 χλμ.

2) Στήριζει τὸ δεξιὸν αὐτῆς (μέτωπον πρὸς δυσμὰς) ἐπὶ δασώδους καὶ τραχέος ὄρεινου ἐδάφους, γενικῶς δυσκόλως βατοῦ, τὸ δὲ ἀριστερόν αὐτῆς εἰς τὴν Προποντίδα.

3) ΝΔκῶς τῆς Στράντζας καὶ μεταξὺ τοῦ «Μπιγιάκ Χάν» καὶ τοῦ σιδ. στ. Σινεκλή ἡ διάταξις τῶν ἐδαφικῶν σχηματισμῶν εἶνε τοιαύτη, ὥστε νὰ σχηματίζονται δύο γωνίαι προέχουσαι πρὸς δυσμὰς, εὐνοοῦσαι μὲν ἐνδεχομένης ἀντεπιθέσεως τῶν ἀμυνομένων καὶ πλαγιοφυλαττούσας τὸ μέτωπον, ἀλλὰ συγχρόνως ἐμφανιζούσας καὶ ἀσθενῆ τμήματα αὐτοῦ.

4) Βαθεῖαι χαραδρώσεις, ἀπὸ δυσμῶν εἰσδύουσαι πρὸς τὸ μέτωπον τοῦτο, εὐνοοῦσι τὴν προέλασιν στρατοῦ, προερχομένου ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως ταύτης.

5) Παρέχει ἐν γένει ἡ γραμμὴ ἀντιστάσεως αὕτη δεσπόζουσαν πρὸς δυσμὰς παρατήρησιν, ἡ δὲ ὀργανωμένη ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης ἀμυνα θὰ ἐσπηρετῇται ὑπὸ σιδ. γραμμῆς καὶ δικτύου ὀδικοῦ ἐπαρκῶς.

καὶ 6) Ἀπέχει περὶ τὰ 20—25 χλμ. ἀπὸ τῆς Α. τῆς Τσατάλτσας κειμένης ἀμυντικῆς γραμμῆς.

Σημείωσις.— Ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης κατὰ μέγα μέρος ἦτο ἐκτισμένον τὸ βυζαντινὸν ἀναστασιανὸν τεῖχος.

Ἐπὶ τῆς ἰδίας τοποθεσίας τὸ ἡμέτερον Γ' Σῶμα Στρατοῦ, κατὰ Σεπτέμβριον 1922, ἀποβιβασθὲν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Ῥαιδεστόν, μετὰ σχεδὸν πλήρους τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἤρξατο ὀργανούμενον ἀμυντικῶς, διὰ τῆς Πίης Μεραρχίας καὶ 18 λόχων σκαπανέων πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνδεχομένης προεκάσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ μέσω Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς δυσμὰς, ὡς καὶ ἐν τῷ στενῷ Βῶς

τοῦ Μπουλαῖο, διότι δὲν ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ὑπεγράφετο ἡ ἀναχωρὴ τῶν Μουδανιῶν μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων (Ἑλλήνων καὶ Τούρκων.)

ε'.) Ἡ σειρά τῶν ὑψωμάτων Ἀκῶς τῆς Τσατάλτζας, ἦτοι:

«Μπιριντζέ Καλὲ» — λίμνη Δέρκων — ὑψώματα ΝΑ τοῦ Λαζαρίκιοι — ὑψώματα 195 περὶ τὸ χ. Κουρούκ Καβύκ — ὑψωμα 164 περὶ τὸ χ. Ἄκ Μπουγιουκλάρ — Σαντζάκ Τεπέ — λοφοσειρὰ περὶ τὸν στρατῶνα Γιοκλαρί Τομάς — ὑψώματα 138 182 περὶ τὸ Μαχὰ Κιοί — ὑψώματα Βως τοῦ Ἐσκιντζέ τσιφλικ — στενὸν παρὰ τὸ χ. Μπουγιούκ Τσεκμετσέ. (α)

Ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν συντόμως ἐπὶ τῆς ἀμυντικῆς ταύτης γραμμῆς τὰ ἑξῆς.

1) Στηρίζει τὰ πλευρὰ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου (λίμνης Δέρκων), πρὸς Β. καὶ τῆς Προποντίδος (Μπουγιούκ Τσεκμετζέ) πρὸς Ν.

2) Ἔχει ἀνάπνιν ἢ μετωπικὴ γραμμὴ περίπου 30 χλμ.

3) Διήκει κατὰ μήκος σχεδὸν τῆς γραμμῆς ἀμύνης ταύτης ὁ Καρᾶ Σοῦ μὲ ἐλώδεις πολλαχοῦ, ἔξω τῶν ὄχθων αὐτοῦ, ἐκτάσεις, ἐνισχυοῦσας οὕτως, οἶονεὶ ὡς ἐπιβοηθητικὸν μέσον ἀμύνης, τὴν μετωπικὴν γραμμὴν, περὶ ἧς πρόκειται (β).

4) Συνιστῶσι τὸ μέτωπον ἀμύνης τοῦτο διάφοροι γαιώδεις ὄγκοι κατ' ἀβάκιον διατεθειμένοι (πεσσοειδῶς), ἀμοιβαίως ὑποστηριζόμενοι ἀφ' ὧν δὲ παρέχεται ἐπιπράττεισι παρατηρήσεως πρὸς δυσμὰς.

5) Ἔχει ἡ λοφώδεια αὕτη γενικῶς πρηνὴ μὲ ἐλαφρὰς πρὸς τὸν Καρᾶ Σοῦ (πρὸς δυσμὰς) ἐδαφικὰς κλίσεις, εὐνοοῦσας θαυμασίως τὴν θεριστικώτητα τοῦ πυρὸς τῶν ἀμυνομένων.

6) Μία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, τρεῖς ἀμαξιτοὶ καὶ διάφοροι καρροποίητοι ὁδοὶ, ἀρχόμεναι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διευθύνονται, πρὸς τὸ μέτωπον τοῦτο, ἐν ᾧ ἄλλαι πεπατημέναι ὁδοὶ, ὀπίσω καὶ παραλλήλως τῷ ἀμυντικῷ μετώπῳ ἄγουσαι προσφέρονται, ὅπως ἐξυπη-

(α) Ὅρα φύλλον χάρτου Τσατάλτζας ὑπὸ κλίμακα 1:100.000 (ἐκδόσεως τῆς ἡμετέρας Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ.

(β) Τῷ 1912 Μοῖρα βουλγαρικοῦ πυραβολικοῦ προελάσασα ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐντὸς τῶν ἐλῶν τὰ πυροβόλα αὐτῆς, διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ὁποίων διεξήχθη λυσσώδης πάλη μεταξύ τούρκων καὶ βουλγάρων.

ρετήσωσι τὰς ἀνάγκας τῆς ὁργανωθητομένης ἐν τῇ τοποθεσίᾳ, ἣν θεωροῦμεν. ἀμύνης.

7) Τρία εἰσὶ τὰ κύρια σημεῖα, ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ ὅλη γραμμὴ οὗτη (οἱ κύριοι πυρῆνες ἀντιστάσεως). ἦτοι:

— Ὁ ΝΑκῶς τοῦ χ. Λαζαρίκοι λοφώδης ὄγκος.

— Ὁ παρὰ τὸ χ. Κουροῦκ Καβάκ βουνώδης σπόνδυλος 195 (Δῶς τοῦ Μπουγιανλῆ).

— Καὶ ὁ ΒΔ. τοῦ σιδ. στ. Χαδέμκοι γαιώδης ὄγκος (ὄχυρὰ Μαχμουδιέ).

Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου λοφώδους ὄγκου (ΝΑ τοῦ Λαζάρκοι) ἀποσπῶνται πρὸς Δ. καὶ πρὸς Β. τέσσαρες ἀντηρίδες (λοφοσειραί). ὧν ἡ νοτιωτέρα, διευθυνομένη πρὸς Γενιτζέκοι ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Στράντζας, διαχωρίζουσα τὰ ὕδατα τῆς λεκάνης τοῦ Ἰστράντζα (Στράντζα) δεξιὰ πρὸς Β. ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῆς κοιλάδος τοῦ Καρὰ Σοῦ πρὸς νότον.

Ἀφ' ἑκάστου δὲ τῶν δύο ἄλλων ὁρεογραφικῶν κόμβων (195 καὶ Μαχμουδιέ) ἀποσπῶνται πρὸς Δ., κυρίως, δύο ἀντηρίδες ἀπολήγουσαι πρὸς τὸν Καρὰ Σοῦ, δι' ὁμαλωτέρων μὲν κλίσεων αἱ ἀπὸ τοῦ κόμβου 182 ἀποσπόμεναι, δι' ὀλιγώτερον δὲ ὁμαλῶν τοιούτων αἱ ἀπὸ τοῦ ὑψώματος 194 προκύπτουσαι τοιαῦται καὶ πρὸς τὰ χ. Τσανακ-τσε, Καστανελίκ καὶ Ἰντζεδίνκοι ἀπολήγουσαι.

Αἱ ἀντηρίδες αὗται, προσεκβαλλόμεναι τοῦ μετώπου πρὸς Δ, συνιστῶσι προσεχούσας, αἱ ὅποιαι πλαγιοβάλλουσι τὰς ἀπὸ δυσμῶν ἀγούσας πρὸς τὴν τοποθεσίαν ὁδοῦς προσπελάσεως.

8) Τὰ δύο ἄκρα τῶν πτερύγων τῆς ἀμύνης, ἐν τῇ εἰρημένῃ τοποθεσίᾳ, δύνανται νὰ ἐνισχυθῶσιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ διὰ τοῦ πυρὸς τοῦ στόλου. (α)

9) Κεῖται ἡ ἀμυντικὴ τοποθεσία αὕτη ἐγγὺς τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἦτοι ἐγγὺς τῇ κυρᾷ βάσει ἐπιχειρήσεων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐν ᾧ, ἀντιστρόφως, ἔσται λίαν ἀπομεμακρυσμένη ἡ ὁμοία τοι-

(α) Κατὰ τὸ 1912 ὁ τουρκικὸς στόλος ἀπὸ τοῦ ὅρου τῆς Καλλικραιτίας παρέσχεν ἐνίσχυσιν σημαντικὴν εἰς τὸ 1ον τουρκικὸν Σῶμα Στρατοῦ κατέχον τὴν ἀριστερὰν τουρκικὴν πτέρυγα, διὰ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ κατὰ τῶν βουλγάρων.

αὕτη παντὸς ἀπὸ δυσμῶν προελαύνοντος πρὸς Κωνσταντινούπολιν στρατοῦ.

Σημείωσις. Τῷ 1912 ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης, Α. τῆς Τσατάλτζας, ἐθραύσθησαν ὀριστικῶς πᾶσαι αἱ βουλγαρικαὶ ἐπιθέσεις κατὰ τῶν τούρκων, οἵτινες διὰ πολλαπλῶν σειρῶν χαρακωμάτων καὶ δι' ἔργων μονίμου ὁχυρωτικῆς (περιφράκτων ἔργων) εἶχον ἐγκαταστήθῃ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης ἐν ἀμύνῃ,

Οἱ Τούρκοι διέθηκαν τρία Σώματα Στρατοῦ ἐν πρώτῃ γραμμῇ [ἦτοι τὸ 1ον Σ. Σ. εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀπὸ τοῦ Μ. Τσεκμετσέ μέχρι τῶν ὑψωμάτων περὶ τὸν Ἀχμέτ Pass(ναί), τὸ 2ον Σ.Σ. ἐν τῷ κέντρῳ ἀπὸ τοῦ Ἀχμέτ Pass (ὄχι) μέχρι τῶν ὑψωμάτων τοῦ Καρατζαλί (αἱ) καὶ τὸ 3ον Σ. Σ., εἰς τὸ δεξιόν, ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Καρατζαλί (ὄχι) μέχρι τοῦ Λαζάρκιοι(ναί)] καὶ ἐν Σῶμα Στρατοῦ, τὸ 4ον ἐν δευτέρῃ γραμμῇ περὶ τὸ Χαδέμκιοι.

Οἱ βούλγαροι διέθηκαν ἐπὶ Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ μίαν τοιαύτην ἱππικοῦ ὥς ἐξῆς, ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἐν πρώτῃ μὲν γραμμῇ τέσσαρας μεραρχίας πεζικοῦ, τὰς 1ην, 6ην, 9ην καὶ 2αν, ἐν δευτέρῃ δὲ γραμμῇ τρεῖς μεραρχίας πεζικοῦ καὶ μίαν μεραρχίαν ἱππικοῦ, τὴν 10ην Μ, Π. (ὀπίσω καὶ δεξιᾷ τῆς 1ης Μ. Π.) τὴν 4ην Μ. Π. (ὀπίσω τῆς 9ης Μ. Π.) καὶ τὴν 5ην Μ. Π. (ὀπίσω καὶ ἀριστερᾷ τῆς 3ης Μ. Π.) ἐν ᾧ ἡ Μεραρχία ἱππικοῦ Ἀκῶς τῆς Σηλυβρίας ἐπετήρει τὰ παράλια τῆς Προποντίδος, καλύπτουσα τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῶν Στρατιῶν Ι (Κουτίντσεφ) καὶ ΙΗ (Δημήτριοφ).

στ') Ἡ λοφοσειρά, ἣτις ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν Δέρκον χώρου διευθύνεται διὰ τοῦ Ἀρναούτκιοι πρὸς τὰ ΝΑκά (ὑψομ. 129, 171, 106) Καρτάλ Τεπέ μέχρι τοῦ Μπουγιούκ δερβέν γὰν 259, (Χαρτάλ Τεπέ), ἐκεῖθεν δὲ ἐκτείνεται πρὸς Ν. διήκουσα μέχρι τῶν ὑψωμάτων παρὰ τὸν Μικρὸν Τσεκμετσέν.

Ἐχει ἐν συνόλῳ ἀνάπνυγμα τὸ μέτωπον ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης περίπου 35 χλμ. καὶ στηρίζει τὰ πλευρὰ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Δέρκου πρὸς Β., καὶ τῆς Προποντίδος πρὸς Ν.

Πρὸ τῆς μετωπικῆς γραμμῆς (πρὸς Δ.) ῥέει κατὰ μῆκος αὐτῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ὁ Τᾶς δερέ.

Ἐξασφαλίζονται διὰ τῆς κατοχῆς τῆς τοποθεσίας ταύτης αἱ πρὸς Κωνσταντινούπολιν συγκοινωνίαι, ὡς καὶ σημαντικὴ ἐπικράτησις πρὸς Δ. Διάφοροι ὄρεινοὶ σπόνδυλοι συναρθρούμενοι, συναπαρτίζουσιν ἰσχυροὺς πυρῆνας ἀντιστάσεως, οἷτινες συνιστῶσιν ἰσχυρὰν κατὰ μέτωπον τοποθεσίαν.

*Ἡ ὅλη ἀμυντικὴ ὁργάνωσις θὰ ἐρείδηται, προφανῶς, ἐπὶ τριῶν ὁρεινῶν κόμβων.

— Νως τῆς Δέρκου.

— περὶ τὸ Ἀρναούτκιϋ (Καρτάλ Τεπὲ 106, Χαρλᾶ Τεπὲ 259).

— καὶ Βως τοῦ Μικροῦ Τσεκμετζέ (162 ὑψ).

*Ἀπέχει ἡ γραμμὴ ἀμύνης αὕτη, ἀπὸ μὲν τῆς τοποθεσίας Ἀ. τῆς Τσατάλτσας, περίπου 12·16 χλμ., ἀπὸ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως περίπου 12·17 χλμ., καλύπτεται δὲ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ δάσους ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἀποκρύπτεται πᾶσα μετακίνησις ἢ συγκέντρωσις στρατευμάτων.

Κατὰ μῆκος τῆς κορυφαγραμμῆς τῆς λοφοσειρᾶς, ἣν θεωροῦμεν, ἀπὸ τοῦ «Τσινὰρ Χάν» διὰ τοῦ «Μπουγιούκ Δερβέν Χάν» Ἀρναούτκιϋ μέχρι τῆς Δέρκου, ἄγει ἡ ἀμαξιτὸς Κωνσταντινουπόλεως-Δέρκου, ἣτις εἶνε δυνατὸν, ἐν περιπτώσει ἀμύνης, νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ μετακίνησιν στρατοῦ ὀπίσω τοῦ μετώπου, ἀπὸ ἐνὸς σημείου εἰς ἄλλο.

(ἐπακολουθήσει συνέχεια)

Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Σ)χης ἱππικοῦ